

Drömmarnas stad och hemmet i skogen

- Diskursiva framställningar av det urbana och det rurala i svensk populärmusik

City of Dreams and the Home in the Woods

- Discursive Representations of Urban and Rural in Swedish Popular Music

Julia Löf

Drömmarnas stad och hemmet i skogen

- Diskursiva framställningar av det urbana och det rurala i svensk populärmusik

City of Dreams and the Home in the Woods

- Discursive Representations of Urban and Rural in Swedish Popular Music

Julia Löf

Handledare: Kjell Hansen
Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för stad och land

Examinator: Örjan Bartholdsson
Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för stad och land

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2F

Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling

Kurskod: EX0523

Program/utbildning: Agronomprogrammet – landsbygdsutveckling

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2016

Omslagsbild: Julia Löf

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: diskursanalys, hegemoni, urban och rural, natur och kultur, pastoral, populärmusik

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land

Sammanfattning

Vad kan populärmusikens texter säga oss om hur staden och landsbygden framställs för oss? Syftet med denna kandidatuppsats inom ämnet landsbygdsutveckling är att undersöka delade bilder av det urbana respektive det rurala så som de framträder i texterna, för att se vilka diskurser dessa populärmusikaliska texter anknyter till. För att undersöka detta har jag använt mig av en diskursanalytisk ingång i teori och metod, där Laclau och Mouffe's diskursteori med fokus på kamp om meningsskapande och hegemoni varit en grundsten. Även dikotomin mellan natur och kultur samt tankefiguren det pastorala temat har lagt grunden för min analys. Ur det empiriska materialet, bestående av svensk populärmusik, har jag koncentrerat tre huvudsakliga diskurser som kämpar om att få definiera det urbana och det rurala; den vilda och hembygdsälskande landsbygden, den pastorala och idylliska landsbygden samt den tomma och lämnade landsbygden som kontrasteras mot den fullkomliga staden. Tyngdpunkten i diskussionen ligger på att visa hur dessa diskurser kommer till uttryck i låttexterna, men behandlar också hur dessa diskurser samspelar på ett kompletterande eller antagonistiskt sätt och jag visar hur diskursen om den lämnade landsbygden är den som närmar sig en hegemonisk position.

Nyckelord: diskursanalys, hegemoni, urban och rural, natur och kultur, pastoral, populärmusik

Abstract

Which hidden messages about what we call urban and rural are hidden in popular music? The purpose of this bachelor thesis in rural development is to investigate shared perceptions of what urban respective rural are and ought to be – to see and explore the discourses that these song lyrics are connected to. To do this, I have taken my point of departure in discourse analysis in theory and methodology, mainly focusing on Laclau and Mouffe's contribution on hegemony and the struggle for meaning. I also use the dichotomy between nature and culture and the idea of the pastoral to analyze my material. From the empirical material consisting of Swedish popular music, I managed to outline three main discourses that fight for meaning in the fields of rural and urban; the wild and local patriotic countryside, the pastoral and idyllic countryside and also the empty and abandoned countryside as contrasted with the complete city. My discussion shows how these discourses are expressed in the song lyrics, but also treats how these discourses interact in a complementary or antagonistic way and eventually states that the discourse about the abandoned countryside is the closest one to reach a hegemonic position.

Key words: discourse analysis, hegemony, urban and rural, nature and culture, the pastoral, popular music

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Abstract	2
Inledning	4
Bakgrund	6
Musik som medium	7
Tillvägagångssätt	9
Att studera det närliggande	10
Urval och avgränsningar	11
Analytiska perspektiv	14
Diskurs och diskursiv makt	14
Natur och kultur	16
Hem till skogen	18
Den urbana tillflykten	22
Drömmarnas stad	22
Allt att vinna	24
Den olyckliga staden	26
En resa utan ände	28
Kampsånger	30
Det goda livet	31
Stolta livsval	32
Världen långt där borta	34
Förändringen	36
Slutord	39
Referenser	42

Inledning

Samhällets omvandling under de senaste 150 åren har med jämna mellanrum väckt en vurm för det gamla och naturliga. En nostalgisk längtan bakåt i tiden, ett idealiserande av bondesamhället och livet på landet. Under den nationalromantiska perioden vid förra sekelskiftet lades grunden i det pastorala temat – man lever i kulturen, det av människan skapade, men återvänder gärna till naturen och det naturliga. I musiken och konsten spred sig idéerna och idealen, men också i form av hur man levde. Lantställen för rekreation blev allt vanligare under 1900-talets gång när levnadsstandarden successivt förbättrades för fler och fler – även för landsbygdsborna när arbetet med jorden inte längre var nödvändigt för försörjningen. Landet kunde omdefinieras från slit till nöje. Naturen och det som hör naturen till vederkvicker själen, men det är inte menat att leva där. Istället skapas drömmen om det naturliga genom nostalgiska tillbakablickar och genom tillfälliga vistelser. Det gamla och naturliga konserveras för kommande generationer – nationalparker grundas, hembygdsgårdar och annan gammal bebyggelse skyddas. Reservat för natur och för kultur som har kopplingar till naturen – som landsbygdsbebyggelse – skapas för den nya människan att besöka och minnas tillbaka i. En vandring längs minnenas allé – för att sedan återvända till det vanliga livet. Mitt i huvudstaden grundas år 1891 det främsta reservatet som samlar byggnadsverk från hela landet; Skansen. Den nationalromantiska epokens högborg, fästet för drömmen om det gamla och idylliska Sverige som lockar miljontals turister årligen än idag (Sörlin 1998). Mitt i allt detta toner från en scen; ”Stockholm i mitt hjärta, drömmarnas stad – det är du” (Berghagen 1995). En välbekant strof för miljoner svenskar som sjungs från Skansens scen i Stockholm varje tisdag under sommaren. Det är som en allsångskväll i valfri hembygdspark – bara

att denna råkar vara riksbekant, ligger i huvudstaden och kablats ut till alla hushåll på bästa sändningstid. Musiken har en sällsam kraft (Lilliestam 2009). I den finns en berättelse, ett budskap förpackat i en ofta njutbar form, som vi inte sällan tar in helt oreflekterat. Den lockar och pockar, berör och förför. För mig blev denna insikt om musikens dolda budskap ingången i en mycket spännande resa genom det populärmusikaliska landskapet. Jag ville avtäcka dessa meningar som musiken runtom oss bär på. Syftet med denna uppsats är att undersöka delade bilder av det urbana respektive det rurala så som de framträder i texterna, alltså vilka diskurser populärmusikaliska texter anknyter till. Vilka diskursiva konstruktioner av landsbygd och stad – natur och kultur – framträder om man skrapar lite på ytan? Hur uttrycks och kommenteras dessa diskurser i svensk populärmusik?

Bakgrund

För att förstå den historiska och sociala verklighet som de studerade låtarna kommenterar och begripliggör har jag vänt mig till den omfattande forskning som behandlar landsbygden som utsatt för strukturrationaliseringar, avfolkning och nya utmaningar, bland annat i Yvonne Gunnarsdotters avhandling *Från arbetsgemenskap till fritidsgemenskap – Den svenska landsbygdens omvandling ur Locknevis perspektiv* (2005). Vidare har jag haft nytta och glädje av etnologiska och historiska studier och då särskilt Jonas Frykman och Orvar Löfgrens *Den kultiverade människan* (1979) som bland annat behandlar synen på naturen under 1900-talet respektive i det gamla bondesamhället. Även essäer som Po Tidholms antologi *Norrland* (2014) och Göran Greiders *Fucking Sverige: Byn, bruket, skogen – en modern Dalaresa* (2001) har också gett mig nya perspektiv på hur Sveriges landsbygder kan förstås, bland annat med avseende på hur en nationell och global marknadsorienterad diskurs omdanar landsbygden i grunden.

Relationen mellan stad och land – och särskilt det skeva maktförhållandet som gestaltas i begreppsparet centrum och periferi – är något av en grundsten inom landsbygdsforskningen och finns med som en faktor att hela tiden ta med i beräkningen. Forskning som haft som enda mål att belysa och begreppsliggöra uttrycken för denna relation är mindre omfattande än på andra områden inom landsbygdsforskningen. I uppsatsproduktionen inom agronomprogrammet i landsbygdsutveckling finns dock en handfull studier med syftet att kartlägga framställningar och diskursiva utsagor om landsbygden och dess folk som har fokus på olika typer av berättelseformer, så som uppsatsarbeten om landsbygdsprogrammet respektive filmer som utspelar sig på landsbygden (Heed 2014, Ling 2011). Även bilder (Lindman

2015), livsstilsmagasin (Almgren 2015) och politiska partiprogram (Svensson 2014) har varit föremål för sådana granskningar. Mitt bidrag till denna forskningstradition blir att väva in ett relativt outforskat medium – musik och låttexter – som empiriskt underlag.

Musik som medium

Att vända sig till musiken när det gäller att förstå kulturella processer och meningsskapande är inte så främmande som det först kan tyckas. Musikantropologen Alan Merriam (1964) skrev redan på 1960-talet om hur vi genom att studera sångtexter kan få kunskap om centrala tankar i en viss kultur. Musiken och dess texter bär på mening, som kan avkodas i syfte att söka djupare förståelse för den kulturella kontext den är skapad inom – men erbjuder också ett reflexivt ramverk för individen att forma och spegla sina egna erfarenheter mot. Som Lilliestam (2009:37) uttrycker det: ”Musik och kontext är betingade av varandra och skapar varandra – musiken är en del av kontexten samtidigt som den skapar kontexten”. Särskilt populärmusiken ses som intimt sammankopplad med den sociala verklighet som den skapas inom, genom att den till skillnad från den klassiska konstmusiken inte ses som autonom och tidlös. Därför kan man argumentera att populärmusikens område är särskilt lämpat för studier som vill säga något om den tid musiken skapades i (Lilliestam 2009). Musiken kan även sägas spegla det ljudlandskap som den skapas i – ett ljudlandskap som är särpräglad för olika tidevarv (Schafer 1977). Vår moderna och ljudintensiva vardag kan därför komma att prägla musiken, som på ett sätt kan tänkas efterhärma de monotona ljudmiljöer som åstadkoms av trafikbrus, fläktar och industriella processer (Lilliestam 2009). Detta kan ses som en förklaring till varför den moderna populärmusiken med sina monotont pulserande ljudbilder kan upplevas som urbant klingande. Göran Greider (2001) har påpekat att ingen i dagens samhälle står opåverkad utanför urbaniteten och den urbana erfarenheten – och det gör därmed inte heller populärmusiken.

Musik får också ofta en minnesbärande funktion för individer och kulturella gemenskaper. Lyssnarna kopplar samman erfarenheter och känslor till speciella musikstycken eller låtar – musik som sedan får funktioner som att förmedla en trygg hemkänsla, bidra med perspektiv på lyssnarens eget

känsloliv eller att anlägga en ytterligare dimension till en berättelse – som ett soundtrack till ens liv (Lilliestam 2009). På så vis kan musiken också etablera en känsla av kontinuitet i en föränderlig omvärld, något att hålla sig i när det blåser. Genom musiken kan lyssnarna nostalgiskt blicka tillbaka på det som tidigare varit. Lilliestam (2009:137) skriver: ”Sannolikt fungerar musikaliska minnen generellt som en stabiliserande faktor och trygghetssymbol i det moderna samhället, så överbelastat av information och intryck. /.../ Musiken kan därmed bli en symbol för en tid och ett liv som man upplever som bättre och tryggare och mindre förvirrande än det är nu”. Denna process kan även ske på samhällsnivå, där vissa låtar blir del av en trygghetsskapande kanon. Även om den digitala tekniken har gjort våra musikvärldar mycket mer individualiserade, så påverkas fortfarande våra lyssningsmönster av diverse sociala faktorer som gör våra musikvärldar delade på en subkulturell och kulturell nivå. Lilliestam (2009) räknar upp faktorer som ålder, genus, klass, bostadsort och etnicitet som särskilt utmärkande när det gäller att konstruera musikvärldar hos särskilda grupper. På samma sätt som musikvanorna påverkas av dessa faktorer kan även musiken anses konstruera sociala skillnader genom att markera särart gentemot andra grupper. Berkaak och Ruud skriver:

Ljud och musik har blivit ett slags symboler i vardagen som vi använder för att orientera oss efter, för att ta ställning till olika värderingar, för att förstå andra, för att förstå var vi själva hör hemma. Kort sagt har musik blivit ett viktigt redskap för att förstå samtiden, för att förhålla sig till förändringsprocesser. Musiken har, tillsammans med andra kommersiella varor, erbjudanden, uttryck och bilder fått en funktion att placera oss i förhållande till varandra, i förhållande till kön, social bakgrund, etniskt ursprung, värderingar, åldersgrupper. (Berkaak & Ruud 1992:217)

Tillvägagångssätt

Som metod för att undersöka hur stad och land – det urbana och det rurala – framställs i låttexter har jag använt mig av en diskursiv textanalys. Min undersökning syftar till att tolka låttexters underliggande språkliga struktur och inte vad avsändaren menar att den betyder (Teorell & Svensson 2007). Winther-Jørgensen och Phillips (2000:7) definierar diskurs som ”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen)”, vilket tangerar vad jag vill belysa genom att undersöka populärmusik. Diskursanalys är analysen av dessa konstruktioner och därmed en lämplig metod att använda. En viktig utgångspunkt för all text- och diskursanalys är definitionen av betydelse. Jag har valt att utgå ifrån tanken om att det finns en mer eller mindre dold betydelse i den språkliga utformningen som kan utlockas genom tolkning (Teorell & Svensson 2007).

Jag har sökt upp och lyssnat på en mängd låtar – min första spellista innehöll runt 500 titlar – läst låttexter och begrundat det musikaliska uttrycket. Min huvudsakliga fråga som jag hela tiden haft i bakhuvudet i min lyssning var vad låten i fråga berättade om stad och/eller landsbygd, vilken bild som förmedlades. Detta fokus på det empiriska materialet kan liknas med arbetssättet inom *grounded theory*, där empirin får leda forskaren fram till kategorier att analysera medan litteratur och övrig teori tillkommer senare som ytterligare empiri att jämföra och bearbeta materialet med (Hartman 2001). På så vis upptäckte jag en viss likriktning i ämnesval och vinklingar av dessa och tematiserade mitt insamlade material utifrån det. De kapitelindelningar ni ser i uppsatsen är ett resultat av denna innehållsmässiga tematisering. Fem huvudsakliga teman berörs; det rurala hemmet, staden som frestelse respektive påfrestning, kampen för landsbygden och förändring. Utifrån dessa teman har jag sedan gjort ett

ytterligare urval av exempel att studera, ett urval som med nödvändighet är riktat, tillfälligt och färgat av personligt tycke och smak – även om jag haft som mål att bredda mina referensramar. Denna mindre samling omfattade ett 70-tal låtar, varav jag har ägnat vissa mer tankemöda än andra. Min ingång har varit det skrivna ordet, för att sedan leta vidare efter andra meningsskapande processer i låtarna – som hur musiken förstärker eller förminskar vissa budskap eller om texten framförs på dialekt. Citat från olika låtar har jag sammanfört med varandra och låtit dem forma sammanhängande berättelser – eller diskurser som jag valt att kalla dem – som visar hur det rurala och det urbana livet beskrivs och görs meningsfullt i svensk populärmusik. Utifrån de teoretiska begrepp jag valt, valde jag sedan att fokusera på vissa aspekter i materialet och hur dessa diskurser samspelar.

Att studera det närliggande

En utmaning jag mött är hur jag själv som uttolkare ska förhålla mig till att jag behandlar diskurser som till viss del är naturliga för mig och dessutom i ett medium som jag är bekant med och har i min vardag. Många av låtarna som jag har analyserat har jag hört flera gånger förut och till vissa av dem hade jag kopplat minnen. Vissa av låtarna berörde mig även känslomässigt under arbetets gång och hindrade mig från att ta mig ur min spontana förförståelse. Nyckeln till detta låsta läge var att ställa mer teoretiskt drivna frågor till mitt material, där jag använde teori som ett sätt att kunna ställa andra frågor till mitt material än vad min vardagsförståelse förmådde (Winther-Jørgensen & Phillips 2000). Utan frågor skulle arbetet med att tolka texterna blivit mera slumpartat och godtyckligt. Att jag står nära de studerade diskurserna kan på samma gång ses som en fördel – eftersom diskursanalysen är ute efter att se det självklara, för att sedan via analysen av de sociala konstruktioner som omgärdar diskurserna nå bortom det vi tar för givet. Att finna vilka diskurser som accepteras som naturliga och sanna och vilka som inte är det, för att därigenom visa hur detta tillsynes självklara bär på grundläggande sociala, kulturella och politiska föreställningar (ibid). För att kunna se vilka premisser min egen kultur, på både nationell och subkulturell nivå inom landsbygd och populärmusik, tar för givna var det

viktigt för mig att i min roll som uttolkare vara medveten om min egen förståelse och relation till mitt material. I mitt arbete har jag försökt medvetandegöra mitt eget tänkande kring de välbekanta låtarna, vilken spontan tolkning jag gett dem tidigare och att jag på så vis ifrågasatt min redogörelse och de tolkningar jag för fram. På så vis har jag sökt att fördjupa min reflexivitet för att skapa ett mer trovärdigt förhållningssätt till min text (jmf Ehn & Klein 1994). Viktigt är också att komma ihåg att den tolkning jag till slut för fram som min slutgiltiga är en tillfällig konstruktion och inte en absolut sanning (Teorell & Svensson 2007). Jag för fram en bild bland andra möjliga representationer av det urbana och det rurala, från en viss position i en viss tid. Jag är en del av de studerade diskurserna genom att jag påverkas och påverkar. Validiteten i min studie avgörs av hur väl de diskursiva utsagorna hänger ihop och att jag visar detta på ett genomskinligt sätt. Att jämföra med forskning om omgivande sociala och historiska kontext ger också ett djup åt studien och stärker förklaringskraften i analysramen (Winther-Jørgensen & Phillips 2000).

Urval och avgränsningar

En av projektets huvudsakliga metodologiska utmaningar var urvalet och avgränsningen av materialet. Världens samlade musikproduktion är oändligt svår att överblicka, därför har jag först och främst valt att avgränsa mig till svenskspråkig musik som finns lättillgänglig för allmänheten genom musiktjänsten Spotify. Användandet av Spotify som redskap för min materialinsamling innebar automatiskt en viss avgränsning. Alla låtar finns naturligtvis inte på Spotify, vilket kan ses som en fördel också eftersom jag då vet att låtarna jag valt att analysera har haft en viss spridning. Ett annat val hade kunnat vara att även ta in material från videosajten Youtube eller musiktjänsten SoundCloud. Nackdelen här är att fältet i sådana fall skulle utsträckts till amatörproducerad musik, vilket kan vara nog så intressant, men inte för just den här undersökningen. Fördelen med Spotify som verktyg var att det var lätt att söka på nyckelord och få fram ett stort material väldigt snabbt och smidigt. Detta material kunde jag också samla på samma ställe och ha tillgängligt och lyssningsbart hela tiden i mobiltelefonen eller datorn, till skillnad från om jag skulle sökt i analoga

arkiv. Vidare sortering och tematisering av materialet underlättades också eftersom det var enkelt att göra olika spellistor som jag sedan kunde sortera in låtarna i.

När det gäller avgränsning utifrån genre och tid för låtens tillkomst så har jag fokuserat på relativt nutida musik från spridda genrer, men även plockat in några äldre exemplar som fått stor spridning – som till exempel *Det är hit man kommer när man kommer hem* (Euskefeurat 1984). Några av de äldre låtarna har också aktualiserats på senare år genom tv-program som *Så mycket bättre* (TV4) och *Alla tiders hits* (SVT), vilket gör dem till populär musik även i vår tid. Min ambition var att studera låtar som kan sägas vara populärmusik, vilket medförde den inte helt enkla uppgiften att definiera vad populärmusik är för något och i vilken tid. Populärmusik som benämning är i sig något normerande som skiftar mellan olika tidsepoker och kontexter, vilket gör det till ett stort projekt att definiera för vem, var och när saken gäller. Populärmusik kan definieras som främst tre saker enligt litteraturen (Lilliestam 2009); som populär musik som får mycket spridning, som motsats till konstmusiken – alltså att allt som inte är att betrakta som konstmusik är populärmusik eller, enligt den tredje aspekten, som musik som produceras för ett mer kommersiellt syfte. Låtarna jag har valt att analysera faller under en eller flera av dessa definitioner. I materialet finns låtar med större spridning än andra som lätt kan passera gränsen för *populär* musik, medan andra låtar kan förefalla helt okända för läsaren. Jag har ändå valt att ta med dem, eftersom de faller inom ramen för övriga definitioner – alltså skiljer sig från konstmusik och är producerade med ett mer kommersiellt syfte, alltså med en publik i åtanke. Även om de kanske inte nått den stora publik som kanske eftersträvades så är de ändå del i det stora – och svåravgränsade – fält som svensk populärmusik utgör, och kan därför också sägas vara präglade av samma diskurser och sociala praktiker som övriga mer kända exempel är.

Som metod för urval har jag sökt på vissa nyckelord som till exempel Stockholm, Norrland och hembygd. Urvalet kan då tänkas bli en aning slumpartat, men jag menar att det är en form av strategiskt urval. Jag har trots allt valt de sökord som jag tror kommer att ge bäst utfall, vilket är en

förutsättning för den intensiva studien (Teorell och Svensson 2007). Det har även förekommit att jag fått nys om låtar på annat håll än genom mina nyckelordssökningar på Spotify, till exempel genom tips från bekanta, och då har jag haft möjlighet att plocka in dem i mitt material tack vare att jag har ett riktat urval. Man kan fråga sig varför jag inte har gått efter topplistor och lyssnarstatistik som finns tillgänglig för att på så vis hitta låtar som fått stor spridning i olika delar av landet. Där har jag sällat mig till dem som ifrågasätter om statistik kan säga något om vilken påverkan musiken fått i våra liv. Statistiken kan säga något om vad som slagit brett – men mindre av vad som slagit an (Lilliestam 2009). Syftet med undersökningen har heller inte varit att försöka analysera vilken påverkan låtarna faktiskt haft på individer – det finns ingen täckning för sådana resonemang i mitt material. Istället har min undersökning syftat till att undersöka delade bilder av stad respektive landsbygd så som de framträder i texterna, alltså vilka diskurser populärmusikaliska texter anknyter till. Detta är också anledningen till att jag valt att fokusera på svenskspråkiga låtar. Jag har tagit för givet att låtar på svenska tydligare riktar sig till en svensk kontext som den kan tänkas avhandla. Detta är också en avgränsande åtgärd för att göra materialet mer samlat, kompakt och förhoppningsvis också mer jämförbart.

Analytiska perspektiv

I den här uppsatsen har jag använt mig av diskurs som teoretiskt och metodologiskt angreppssätt för att visa hur fragmentariska utsagor kan fogas samman till större bilder av hur det urbana och det rurala framställs. Jag har valt att använda mig av ett brett diskurs-begrepp med inspiration från Foucault men framför allt med drag av Laclau och Mouffe's diskursteori (Winther-Jørgensen & Phillips 2000). Växelspelet mellan antagonism och hegemoni samt vilken kunskap om respektive fält som åberopas blir viktiga beståndsdelar i min analytiska verktygslåda. Likaså får den klassiska dikotomin mellan natur och kultur, som är väl utredd bland annat inom ekokritiken, utrymme när jag söker att förstå den urban-rurala dikotomin. Från den hämtar jag diskussionen om det pastorala temat och begreppsliggörandet av den vilda naturen i kontrast till den ordnade kulturen.

Diskurs och diskursiv makt

Laclau och Mouffe definierar diskurs som ”/.../ en reducering av möjligheter” (Winther-Jørgensen & Phillips 2000:34). Deras definition av diskurs är bred och abstrakt, för till skillnad från andra tänkare inom det diskursanalytiska fältet som Foucault och Fairclough så gör de ingen åtskillnad mellan diskurs och social praktik (Winther-Jørgensen & Phillips 2000). En diskurs består av det ständigt pågående meningsskapande som sker i sociala interaktioner. Alla sociala fenomen kan ses som delar i en diskurs – *tecken* – som har en språklig betydelse och en socialt konstruerad betydelse som sammanvägs i tecknet. Den sammanlagda betydelsen av dessa tecken bildar diskurser som formar hela vår värld – allt från hur vi talar, sjunger och skriver om den på bestämda sätt, till hur vägar, hus, städer samt politiska och ekonomiska system byggs upp. En diskurs är aldrig helt

fixerad eftersom betydelsen hos enskilda tecken varierar och ständigt utmanas av andra diskurser – men en viss fixering av betydelse kan ske genom hegemonisk intervention från en mer dominerande diskurs. Deras syn på diskursbegreppet domineras av att de betonar hur antagonistiska diskurser med motstridiga uppfattningar om hur ett visst tecken eller fält ska definieras kämpar om tolkningsföreträdet, där målet är att landa i hegemoni där den egna diskursens premisser tas för givna och inte längre ifrågasätts. Begreppet hegemoni har Laclau och Mouffe lånat in från Gramsci's teori om kulturell hegemoni. Ett begrepp som beskriver processen till hur idéer och ideologier får en dominerande ställning i förhållande till andra. Tankefiguren kamp om hegemoni är användbar när flera diskurser kämpar om att få definiera och begripliggöra samma fält – som i det här fallet med det flertalet uppfattningar om det urbana och det rurala som florerar. När två eller flera diskurser kämpar om hegemoni, att få definiera samma fält, sker ett visst spel dem emellan. En diskurs kan aldrig dominera totalt, den kommer alltid vara utsatt för antagonistiska interventioner från andra diskurser som definierar fältet eller enskilda tecken annorlunda (Winther-Jørgensen & Phillips 2000). Vissa delar i en mer dominerande diskurs kan vara mer självklara än andra – objektiva snarare än politiska och öppna för kamp om meningsskapandet. ”Objektivitet är avlagrad makt där spåren av makt har utplånats, där man alltså glömt bort att världen är politiskt konstruerad” (Laclau 1990:60). Detta möjliggör en diskussion om makt och dominans. Om vilken diskurs som är den mest dominerande för tillfället, som kanske närmar sig en hegemonisk position men som samtidigt utmanas av andra diskurser. Dessa diskurser har formats i motstånd mot den dominerande diskursen, som ett sätt att föra fram annan kunskap om landsbygden eller staden. Här kommer Foucault's syn på diskurs in, eftersom han betonar synen på kunskap i sin teori. Den kunskap som ses som etablerad reglerar diskurserna och vad som då är möjligt att säga om exempelvis det rurala (Bergström & Boréus 2012). Denna kunskap behöver inte nödvändigtvis vara mer sann än någon annan kunskap, men det är den förklaring som fått starkast fäste och som därmed fått störst inflytande. Enligt Foucault så utövar diskurser makt över oss genom att etablera en viss kunskap som allmängiltig.

Natur och kultur

I vardagligt tal används kategoriseringarna stad och land(sbygd) ofta för att beteckna en maktrelation som liknar den jag försöker avtäcka i denna analys. Ett sådant språkbruk döljer dock antaganden om de olika parternas egenskaper och inbördes relationer. För att tydliggöra min analys kommer jag därför framförallt att använda mig av begreppsparet centrum – periferi istället för stad – landsbygd för att betona att det är relationerna dem emellan och inte storleksordningen som har betydelse. Detta öppnar också upp resonemanget för fler typer av periferier, som till exempel centralorter och mindre städer som kan uppfattas som lokala centra men som också kan betraktas som periferi i en vidare jämförelse. Att använda mer öppna begrepp snarare än faktiska kategoriseringar gör också att jag kryssar förbi den uppenbara svårigheten som ligger i att definiera vad som hör till stad och vad som hör till land. Att definiera centrum och periferi är enklare, eftersom de står i relation till varandra. Förort är till exempel inte landsbygd per definition, men fungerar som periferi i förhållande till staden – centrum. Där karaktären är det centrala kommer jag att använda mig av dikotomin urban – rural, men också kultur – natur för att tänka kring egenskaper som associeras med respektive kontext. Vad är det då för egenskaper som härrörs till natur respektive kultur?

Naturen har traditionellt betraktats som något objektivt, utanför beläget och oberoende av det mänskliga medvetandet. Naturen är det icke-mänskliga, djuren och växterna och landskapet, medan kulturen är det som är skapat av människan. Naturen ses som ett passivt, materiellt objekt och människan ett aktivt och tänkande subjekt. (Wiberg 2009:6)

Här ser vi begreppet natur användas i ett beskrivande syfte som refererar till ”tingens ordning”. Detta sätt att se på naturen är lika mycket mänskligt konstruerad och påverkad som kulturen anses vara och tjänar därmed också som en presentation av den kulturellt skapade bilden av naturen och vad som är naturligt. I den här uppsatsen har jag anammat den socialkonstruktivistiska synen och fokuserar därmed på hur vi uttrycker och förhåller oss till både naturen och kulturen som socialt konstruerade fenomen. Dikotomin mellan natur och kultur speglar denna uppfattning på

så vis att begreppen blir två poler som definieras utifrån varandra och hur de konstrueras med särskilda egenskaper utifrån sin position. En maktordning uppstår mellan dem, då det finns en auktoritetsrelation där det kultiverade och civiliserade står över naturen och det naturliga (Frykman & Löfgren 1979). Ekokritiken använder sig av några givna troper för att analysera detta samspel, bland annat pastoralen och vildmarken. Det pastorala temat, att växla eller pendla mellan kulturen och naturen i form av pastoralen, har en nyckelroll i detta spel (Wiberg 2009).

Hem till skogen

Ta mig från allt hitte-på, längtar till allting som består.

Från trädena stammar upp till topp. Lär mig om.

Citatet kommer ifrån sången *Lär mig om* (Pourkarim 2009) som beskriver en uppväxt i staden – ”bland gator och torg” – med skogen i periferin. Sången beskriver en längtan bort från den världsliga världen, till det som *består*. Där kommer landsbygden och skogen in i bilden som en symbolisk representant för något ursprungligt och bestående. En paradox, eftersom dessa brukade produktionslandskap kan vara bland de mest föränderliga miljöer vi har. Den som söker efter kontinuitet har kanske mer att hämta i kulturmärkta stadsdelar eller i skyddade stadsskogar, men *Lär mig om* är inte ensam om att använda skogen som referens och symbol i text. Just skogen som symbol har Alexandra Melander utforskat i en ekokritisk litteraturanalys av Astrid Lindgrens *Ronja Rövardotter* (Melander 2013). Ronjas skog är lika vacker och frihetlig som den är vild och farlig. Den rustar henne för livet genom att utsätta henne för naturens makter, en natursyn eller trop som Melander refererar till som *den vilda naturen*. Den andra tropen som Melander använder sig av är den *pastorala* – en naturromantisk och civilisationskritisk syn på naturen. Skogen är då en tillflyktsort tydligt avskild från det av människan påverkade där Ronja kan dra sig undan från världen – den instängda borgen – och få vara precis så fri som hon vill (Melander 2013).

På liknande sätt kan dessa troper, natursyner – eller diskurser om man så vill – skönjas i låtarna som skildrar det naturlika rurala i kontrast till det urbana landskapet. Diskursen om den vilda naturen – eller *den vilda landsbygden* som jag hädanefter kommer att kalla den – ramar in berättelsen om livet i

den rurala periferin som en fostrande och formande erfarenhet, där livsvillkoren ständigt utmanas men där man samtidigt lever mera i samklang med naturen. Texten i *Jag är född i en liten by* (Andersson Wij 2008) ger uttryck för detta; ”Jag är född i en liten by bland travarna av ved. Där skogen vuxit sig seg och stark och människorna med”. Här beskriver texten dels hur man bemästrat naturen och tämjt den genom att hugga ved av den, men samtidigt får den växa sig stark och fri. Människorna på platsen tillskrivs samma egenskaper – ett tecken på att man på något plan lever i samklang med naturen och bygger sin identitet utifrån den. Det rurala livet fostrar på så vis till arbetsamhet och en strävan efter att få göra rätt för sig. Där får man inte något till skänks, utan man får själv se till att veden blir huggen och inburen – vilket formar en viss typ av strävsamhet som beskrivs i texten.

Den *pastorala diskursen* kommer till uttryck i den längtan till landet som *Lär mig om* (Pourkarim 2009) men även *Hälsingland* (Andersson Wij 2007) ger uttryck för, där man också kan se en viss civilisationskritik av det urbana livet. Naturen och det rurala ses som en tillflyktsort att vila i när vardagen blir alltför påfrestande. Frykman och Löfgren (1979:62) skriver: ”Livet på landet står för allt det som är ljusst och äkta, varmt och sinnligt, ett liv fyllt av magi och känslorus, ett ’äkta’ liv”. Att komma ut på landet, ut i naturen, skildras i *Hälsingland* som att ”vakna ur en sömn” och *Lär mig om* kontrasterar stadens ”hitte-på” mot landsbygdens bestående egenskaper. På landet finns det äkta livet, men det är ett exotiskt – nästintill bortglömt – liv från en svunnen tid. ”Lär mig om” sätter därmed fingret på en rådande ordning som lärs ut; den att det urbana är det självklara och invanda och det rurala är avvikelsen som numera måste internaliseras och göras till sin innan man kan beträda den sfären fullt ut. Även när man sedan lämnar det rurala sammanhanget och naturen bakom sig så finns det kvar inom en som ett slags grundackord. Återigen med ord ur *Jag är född i en liten by* (Andersson Wij 2008); ”Om jag så reser till en annan värld där dom gör mig till en kung / Hör jag ljudet av en älv och en skog i mitt hjärtas rum”. Att återvända hem – till naturen – kan på så vis bli ett sätt att hitta sig själv, att hitta hem i tillvaron. Samtidigt är det värt att nämna att detta återvändande på intet sätt

verkar vara permanent, utan följer det pastorala temat att lämna *kulturen*, det urbana, för *naturen*, det rurala – för att växa som människa och så småningom återvända till kulturen, alltså det urbana sammanhanget (jmf Melander 2013). I *Hälsingland* (Andersson Wij 2007) kan återvändandet ses som en cykel av anspänning och rekreation, en tid för att tära och en för att nära den inre styrkan:

Världen är nån annanstans
Jag har vart där ute men alltid vänt tillbaka
Till markens doft av evighet
Till dum och simpel långsinthet
Och spåren genom skogen till mitt hjärta

Även här får skogen rollen som den sanningssägande och medskapande aktören som i natursynen i diskursen om den vilda landsbygden, där skogen och det rurala är som ett mystiskt väsen som gömmer hemligheten om ens inre liv. I skogens dunkel göms vår innersta kärna, vårt ursprungliga jag, som är så lätt att tappa bort i det urbana och moderna liv som den pastorala berättelsen skyr som pesten (jmf Melander 2013). Att komma hem syftar därför inte enbart på att komma hem till naturen och en geografisk plats, utan handlar minst lika mycket om att komma hem till den man ”innerst inne är”. I den rurala naturen kan man vara naturlig snarare än konstlad, där kan man hitta sitt sanna jag som inte är tillgjort eller maskerat. Detta är såklart en diskursiv konstruktion som frodas i pastorala diskursen om den närande landsbygden och den tärande staden, som vurmar för det naturliga och ”äkta”. Att återvända till naturen handlar om att återvända till sig själv – men det är bedrägligt, för även detta ”naturliga” jag är ett jag som är format av ett visst socialt sammanhang. Här finns en given plats för återvändaren att återta, att återigen foga in sig i den välbekanta väven av sociala relationer. Här är man ”farsans son” som i texten *Jag är född i en liten by* (Andersson Wij 2008) – i en idyll som både tryggar och kväver på samma gång.

Texterna målar också upp en annan sorts kunskap som lägger grunden för någon slags hemkänsla:

Men det är här man känner vart stigarna går och man vet vem som är släkt med vem. Det är här man vet var gäddorna står, ja, det är hit man kommer när man kommer hem. Du vet, ja det är hit man kommer när man kommer hem. (Euskefeurat 1984)

Här ser vi vilken praktisk kunskap om det rurala som förs fram diskursen om den vilda, naturliga landsbygden. Hemkänslan konstrueras av förankring i både tid och rum, genom att anspela på släktled och på kunskap om platsens fysiska konstitution. Det är traderad kunskap som tar lång tid i anspråk, både att bygga upp och att förvärva och visar därför på en kontinuitet bakåt i tiden. Det är bondesamhällets kunskap, skriver Frykman och Löfgren (1979) som krävdes av den som ville bemästra produktionslandskapet. Det rurala hemmet byggdes upp av skogen, marken och kunskapen om densamma. Att stora delar av denna kunskap är bortglömd i dagens urbaniserade samhälle förstärker föreställningen om det rurala som något ursprungligt, vilt och närmare naturen.

Den urbana tillflykten

I de sånger där staden besjungs eller står kuliss är världen närmare, bruset högre och flödena tätare. Staden ses som ett naturligt inslag i den globaliserade världen och som en plats för aktivitet, till skillnad från den mer ursprungliga och naturliga landsbygden som ses som avskild från kulturen. Som allra tydligast manifesteras detta i *Stockholm* (Zanyar 2012, Rogefeldt 1987): ”Stockholm, stad i världen, världens stad”. Det är här det händer, på platsen där drömmar blir sanna. Här samlas de med ambition och de som flytt till något. De som ville bli något eller någon annan. Eller helt enkelt bara inte ville stanna och vara den som ses som det passiva objektet utan mening och mål, vilket konstruerar något att fly ifrån. I *Springer om er* (Stenström 2012b) hör vi: ”Där borta finns ett sken vid en horisont och där ligger dina drömmar, men för dig är det för långt”. Att staden är det som hägrar vid horisonten är inte en alltför vild gissning.

Drömmarnas stad

För att platser ska anses vara attraktiva att flytta till behövs, förutom grundläggande faciliteter, en berättelse om dem som skapar något åtråvärt att längta till. Sådana berättelser finns det gott om när det gäller staden. En berättelse om att någon annanstans finns det ett sammanhang som är större, bättre och vackrare. Sylvester Schlegel sjunger i *Bygdens son* (2014):

Sen jag var liten har jag alltid drömt om stora världen utanför, nån annanstans. Alltid vetat att nånting nån gång ska hända, haft en längtan efter sånt jag inte visste fanns.

På liknande sätt berättar *Om vingarna bär* (Nordström & Norman 2012b) om drömmen att det skulle finnas någonting annat och lägger till ”och vissa hade varit där”. En fras som pekar mot att det är en plats, om än

ospecificerad. Detta ”annat” som de vill nå beskrivs aldrig klarare än så, men även låttexter som *Springer om er* (Stenström 2012b) styrker tanken om stadens gatljus som en ljusning i ett upplevt perifert mörker; ”Där borta finns ett sken vid en horisont och där ligger dina drömmar men för dig är det för långt”. Diskursen om den tomma och lämnade landsbygden bottnar i detta, att det urbana är det åtråvärda och fullständiga. ”Mörkgröna ögon söker nåt större, motsats är lite” hör vi i *Krossade drömmar* (Stenström 2012a). Det är i staden som potentialen finns, det är där *det* händer. Händelsernas centrum, där drömmar blir sanna och där man kan bli *någon*. I *Stockholm* (Rogefeldt 1981, Zanyar 2012) blir det tydligt att Stockholm har en särskild plats i världen:

Stockholm Stockholm, stad i världen. Stockholm Stockholm, världens stad! Stockholm Stockholm, gör mig glad.

Det är som att känslan av att vara på en (er)känd plats i världen, att få kalla den sin, spiller över till invånaren. Texten skapar på så sätt en känsla av att vara erkänd, att vara någon i andras ögon, att få räknas för sig själv och andra. Framförallt blir platserna, namngivna som Stockholm eller mer allmänna som staden symboler för frihet och möjligheter, känslor som texterna söker att frammana med hjälp av referenser till plats. Platsen blir en händelse, en rörelse och något som sker snarare än den fysiska och materiella dimensionen av plats (jmf Gunnarsdotter 2005). Här finns också en dubbeltydig fras i ”gör mig glad”. Är det ett konstaterande, eller en uppmaning? Det lurar en potentiell besvikelse i betongdjungeln, att staden kanske inte kommer att tjusa och roa från dag ett.

Diskursen som beskriver landsbygden som tom och händelselös förutsätter att staden är dess motsats. I berättelsen om det urbana livet vilar ett löfte om ett festligare och mer händelserikt liv. *Välkommen in* (Waltz, Maggio & Berggren 2011) beskriver en lägenhetsfest och vi får känslan av att det är ett hippt och självsäkert gäng som samlas:

Det är fest hos mig ikväll och hela världen är min. Åh åh, sång på sång – det ekar över hela staden. Åh nåt stort på gång, för det är kö från gatan upp till hallen.

Här finns inte rum för tvivel, hela trapphuset är fullt av coola kids med framtiden för sig. Klockan blir både kväll, natt och tidig morgon men ingen behöver passa en ensam nattbuss hem. Staden är förlåtande på så vis, möjligheterna oändliga. Det är stor skillnad gentemot småstadens version av nöjesliv i *Nej* (Raymond & Maria 2004b); ”Livet är för kort för temafest med frågesport. Det måste finnas mer. Som de andra inte ser”.

Men även solen har sina fläckar. En plats som för andra framstår som ett centrum kan upplevas som periferi i förhållande till något annat. I *17 år* (Linnros & Maggio 2008a) berättas det om ungdomar i Uppsala som ”satt vid Fyrisån och döda tid”. Texten behandlar olika existentiella problem som hör till att vara 17 år, där platsliga referenser som staden, Fyrisån och Rackarberget 95 ramar in berättelsen om det monotona och något uttråkade ungdomslivet i staden, en väntan på något annat. Något som enligt diskursen om den tomma landsbygden och livfulla staden verkar osannolikt, men i Sveriges fjärde största stad finns ändå de som och längtar till något större och ”ville inte va den som blev kvar”. På liknande sätt filosoferas det i *Bygdens son* (Schlegel 2014); ”Tänkte att livet måste ju va mycket mer än såhär”. I *17 år* (Linnros & Maggio 2008a) specificeras föremålet för längtan bort; ”Jag minns det än idag. En vattenfestival. Minns att ingen ville åka hem”. Festivalen som texten refererar till ägde rum i Stockholm, en plats och ett större sammanhang som gjort stort intryck i jämförelse med den förhållandevis tomma och tråkiga vardagen i hemstaden. I låten *Stockholm* (Rogefeldt 1981, Zanyar 2012) byggs tvärt emot upp ett försvar till staden i fråga. Varför ska man åka till Kuba och Paris när man kan vara nöjd där man är? Ett rättfärdigande som påminner om de kampsånger som glesbygden sjunger, något vi ska återkomma till längre fram.

Allt att vinna

Att våga eller att inte våga flytta – det är frågan. *Om vingarna bär* (Nordström & Norman 2012b) berättar om mod och uttrycker att ingenting har gått förlorat, till skillnad från andra låtar som väger över i ett vemod över svunna tider och ett svunnet hem. Här poängteras istället allt som blivit av, alla omistliga erfarenheter och upplevelser. Frasen ”på varenda litet ögonblick som vi, som vi gjort till något stort” (ibid) indikerar fulländning

och tillvaratagna möjligheter. På liknande vis berättar *Sthlm Skyline* (Krunegård 2012) om hur det är att ha hängett sig totalt till det nya och inte blicka bakåt mot det som varit. Texten beskriver en vandring genom Stockholm genom vårnatten, här droppas olika platsnamn för att skapa sammanhanget – det är både mer anonyma platser som bara en som är insatt kan peka ut mer specifikt och mer välkända platser som Katarinahissen, Slussen och Gröna lund. Det är en hemtam skildring, Stockholm har blivit hemma; ”Plötsligt är det tio år sen jag steg av på Centralstationen”. Tio år går förstås inte obemärkt och ögonblicksnabbt förbi, utan det är ett sätt att rama in berättelsen om det hektiska stadslivet. Ett stycke in i låten bryter ett gospelinspirerat parti in och musiken skiftar till dur, där kören sjunger ”Stockholm skyline” medan sångaren svarar i ett ljusare och mer energiskt, nästan forcerat, röstläge än i övriga låten; ”Jag gav dig alla år. Du fick allt från 20 till 32”. En text som kan förstås som en bitter klagan över tiden som har gått som Stockholm och dess hektiska liv tagit i anspråk, men här vänder det musikaliska uttrycket helt upp och ner på den tolkningen. I och med övergången från nedtonad moll till sprudlande dur, som dessutom förstärks av en tonartshöjning, förstår vi att det var värt det. Det finns ingen ånger i berättelsen om stadslivet, den präglas av total hängivenhet. Att det är just åren mellan 20 och 32 som nämns visar på en uppfattning om att de åren i livet har extra tyngd när det gäller att forma – och formas av – sitt liv och sin person. De första tjugo åren i hemorten framstår inte som lika viktiga i jämförelse, de är lämnade. För vad har den tomma och tråkiga landsbygden att sätta emot staden med puls, där man verkligen kan bli någon? Här är det viktigaste att visa att man bejakar utvecklingen.

Den olyckliga staden

Den urbana närheten är geografisk, snarare än kulturell. ”Det är kallt i Åkersberga, det är sorg i Örebro”, som i *Hur andra människor bor* (Raymond & Maria 2006). Sången sätter fingret på en tomhet och känsla av meningslöshet som tycks finnas i vissa skildringar av det urbana livet. Där beskrivs det till synes ”lyckade livet”, som kläs av in på bara kroppen för att upptäcka att ingen substans fanns kvar. Avståndet är kort och marginalerna små; fem minuter in till stan blir till fem minuter för dig själv i ett oändligt livspussel (Raymond & Maria 2006). Det höga tempot finns alltid där, både i det dagliga livet och nästa steg i livet och den sociala trappan:

Det syns att han har bråttom och han svarar dig artigt
att om man inte skyndar sig blir livet så tjatigt
Det är kallt i Åkersberga, det är sorg i Örebro
Är man klar med en sak måste nästa komma
efter lägenheten blir det hus i Bromma

Just denna ständiga resa, att vara på väg någonstans hela tiden, lägger an en ton av rotlöshet. Det urbana hemmet får aldrig samma traditionstyngda och ursprungliga karaktär som det rurala. Det ses som något mer tillfälligt, ett depåstopp på vägen mot ett ännu bättre läge. Hemmet i staden har blivit en affärsvara, det spekuleras i lägenheter, en överhettad bostadsmarknad gör det möjligt att sälja vidare och göra stora pengar. Det verkar inte finnas något slutstopp i flyttkarusellen i låtarna om det urbana livet, ingen punkt där livet är nöjsamt och tillräckligt. I *Ingen vill veta var du köpt din tröja* (Raymond & Maria 2004a) målas bilden av otillräcklighet och ensamhet upp:

Och fast du har gjort allt som man ska, du är artig du är glad och du har tränat bort din dumma dialekt /.../ och fast du flyttat till ett hus som är öppet fräscht och ljust så kommer inga gäster minnas var det låg.

Idealet om det lyckade livet som texten ironiserar är ganska tydligt, det verkar innefatta ett bra jobb, tid för sig själv, ett bra samliv, ett bra boende – och idealen är möjliga att nå med ansträngning. Lyckan är svårare att hitta i den här typen av texter och låtar, staden målas mest bara upp som anonym och nedbrytande. Ett närmast mekaniskt kretslopp som ständigt byter ut och förnyar; ”Allt kan bytas, inget lever längre än ett år” (Linnros & Maggio 2008b). Bostäder, jobb, medborgare. Stadens skiftningar rör ingen på och den står inte och faller med sina delar. Maskineriet tuggar på ändå, det finns alltid någon som är beredd att ta den plats som blir ledig.

Dagarna i staden ter sig likadana, tristessen är påtaglig. ”Var finns den värld jag vill ha?” är frågan som ställs i *På gatan där jag bor* (Orup 2004). Den ständigt närvarande rädslan för tomheten, ensamheten som lurar runt nästa gathörn. Om man inte lyckas hitta det åtråvärda sammanhanget blir man dubbelt utanför. Varje människa runt omkring blir en bekräftelse på främlingskapet, en påminnelse om det man inte har. I *Solo i Stockholm* (Wallmark 2008) tappar livet i storstaden sin mening i ensamheten. Staden som tidigare låg öppen stängs när sammanhanget försvinner. Frasen ”I stan utan vänner, rastlös utan ro / I stan utan ände, utan tro” fångar dilemmat i stadens höga tempo och möjligheter. Om man blir ensam och utan syfte blir det ständiga bruset en plåga, en demon som driver på ekorrhjulet och allt verkar bara mer och mer meningslöst. ”Du får inte ge upp, du slipper om du vill / Allt du behöver göra är att stanna och står still” hör vi i *Hur andra människor bor* (Raymond & Maria 2006) – men att stanna upp framstår inte som ett reellt alternativ. Vem vill stå stilla i en värld där ”allting är viktigt, alla har bråttom, det går fort (här i staden)” (Linnros & Maggio 2008b)? Stillhet är något man söker någon annanstans, i det rurala landskapet, i naturen. Antingen i den landsbygd som inte alls rör på sig, som snarare präglas av stagnation och tillbakablickande – enligt diskursen om den lämnade och tomma landsbygden. Eller i den ljusa och idylliska – men

fortfarande stillsamma – landsbygden som beskrivs i den pastorala diskursen

En resa utan ände

Det finns en rotlöshet i de urbana skildringarna, som jag visade tidigare när det gäller stadens vardagsliv och det urbana hemmet. Denna rotlöshet tar sig också andra uttryck i en pendling mellan poler – att vilja iväg och att vilja hem. I *Jag har varit i alla städer* (Hellström & Olsson 2005) berättas om det ständiga sökandet; ”Och det känns som jag har gett allt jag kan ge. Ändå har jag inte hittat vad jag letat efter. Jag har varit i alla städer. Letat efter dig”. Sökandet landar aldrig i något, precis som sökandet efter den perfekta lägenheten, förutom i ett fördjupat främlingskap: ”För ett par bruna ögon för jag. Men Stockholm blir aldrig min stad” (ibid). Är stadens berättelse också en berättelse om att aldrig mer hitta något som känns som ett hem igen? Att alltid vara ”på en resa utan ände” (Schlegel 2014), mot okänt mål? I *17 år* kontrasteras hemstaden mot det större sammanhanget: ”Jag skulle utomlands. Jag bytte efternamn. Och jag blev en av dom som aldrig kommit hem” (Linnros & Maggio 2008a). Det nya centrum som låten talar om, utomlands i stora världen, reducerar hemstaden till en lämnad periferi likt den rurala som definieras av diskursen lämnade landsbygden. Hem som kan beskrivas i nostalgiska och nästan längtansfulla ordalag, men som på samma gång betraktas som en omöjlighet. Detta är grundtemat i *Flickan från landet* (Bergman & Törnheden 2013) vars refräng lyder:

Du är flickan från landet som alltid längtat
allt som är hemma känns borta ibland.
Såna som du kommer alltid längta hem

Det lämnade hemmet är en given referenspunkt, en pol att pendla till i tanke eller handling. Det är den ständiga resan. I en pendlande rörelse mellan natur och kultur – mellan ruralt och urbant, nutid och dåtid, hemma och här. Ett bekräftande av diskursen om den pastorala landsbygden – en plats att återvända till för att sedan lämna. Det rurala hemmet blir en plats för vila i det hemmastadda, för eftertanke: ”Och när du är hemma vill en del av dig stanna, förälskad i minnen som kommer tillbaka” (Bergman & Törnheden 2013). Vilan är dock tillfällig, som den pastorala vederkvickelsen alltid är,

och omöjliggör därmed en beständig återkomst. ”Vem skulle du vara om hade bott kvar? Och vem skulle leva det liv som du har?” är frågorna som ställs i *Flickan från landet* (Bergman & Törnheden 2013). De hänger i luften, en kort brygga i slutet av låten. Inga svar ges, för det är det otänkbara scenariot. Trots att kulturen – det urbana – tär så finns det egentligen inget annat realistiskt alternativ. Rationaliteten styr, den pastorala landsbygden är vacker men det går inte att leva där. Den här splittringen hörs även i *Halmstad* (Henriksson 2014) som inleds med de uppfordrande tonerna från en ensam stridslur. Musiken är triumfatorisk, bombastisk och sprakande på samma gång som den är lågmäld, vemodig och avskalad – ett sätt att tonsätta splittring. Frustrationen lyser igenom: ”Men vad är det för jävla fel i att bli den som blev kvar i våran stad, där vi vuxit upp? Vad är det för fel i att älska det man har?” Låten skildrar ett tillfälligt återvändande, som landar i glädje och rekreation:

Ikväll så skapar vi nya minnen
Vi ska leva som unga igen.
Försten i vattnet vinner
och jag lovar komma hem igen (Henriksson 2014)

Hemmet, den perifera småstaden, blir arenan för avkoppling och nöjen. Vi ser den barnsliga referensen, försten i vattnet – det är lek och yster yvighet i en sommar som för tillfället aldrig tycks ta slut. Det är den pastorala landsbygden och återvändandet från den tärande (mer) urbana kulturen. Att komma hem, om och om igen, för tillfälliga vistelser i kretsloppet mellan det som när och det som tär.

Allt som allt bekräftas det pastorala temat om att kulturen tär och naturen när en i skildringen av det urbana livet. Att man ska leva i kulturen, men att man också måste få kraft från naturen då och då för att orka med det urbana livets tempo. Den negativa bild som målas upp av det urbana livet kan enkelt ses som ett trendbrott i framställningen av staden och det urbana – men snarare förstärker den hur det urbana ändå alltid förutsätts och framställs som det naturliga valet i diskursen om den pastorala landsbygden. Staden må vara stressig och ensam ibland – men det är aldrig så illa att den bör lämnas för gott.

Kampsånger

Det finns texter där hembygder hyllas och där livet på landet beskrivs som det optimala goda livet. Här är det en fråga om att hävda landsbygdens förträfflighet och särart, snarare än att den blir häcklad och ifrågasatt som i diskursen om den lämnade landsbygden. Den här typen av texter samlas i den diskurs jag valt att benämna *den vilda landsbygden* som strävar efter att nå diskursiv hegemoni och att få ta över rätten att beskriva och definiera livet på landet från diskursen om den lämnade landsbygden. Spelet mellan dessa motpoler går att skönja i låtarna. Genom att vända på perspektiven och ge ton åt berättelser som sällan lyfts fram får dessa låtar karaktär av kampsånger, musik med ambition att mobilisera och legitimera. I dessa texter är livet på landet inte något ömkansvärt, det är ett medvetet val som man är stolt över. Landsbygden framställs som något starkt och självständigt som inte påverkas av trender och globalisering. Världen ligger långt bort, precis som i texterna som präglas av en längtan bort, men skillnaden är att här är det inget problem. Vi klarar oss själva. Vi behöver inte er, är budskapet som trummas in.

När två eller flera diskurser kämpar om hegemoni, att få definiera samma fält – i det här fallet landsbygden och det rurala – sker ett visst spel dem emellan. En diskurs kan aldrig dominera totalt, den kommer alltid vara utsatt för antagonistiska interventioner från andra diskurser som definierar fältet annorlunda (Winther-Jørgensen & Phillips 2000). Här är det de två diskurserna om den lämnade respektive den vilda landsbygden som kämpar om meningsskapandet, där det är diskursen om den vilda landsbygden som är utmanaren. Föreställningar om det urbana centrumet och den rurala periferin som diskursen om den lämnade landsbygden beskriver blir utgångspunkter för den legitimering av landsbygden som diskursen om den

vilda, mer självtillräckliga och livskraftiga, landsbygden bottnar i. Kampsångerna om landsbygderna är relationella, de uppstår i mellanrummet mellan det urbana och det rurala. Hur talas det om den rurala periferin från det perifera perspektivet? I kampsångerna finns drag av förklarande och rättfärdigande ansatser för att förklara tjusningen med livet på landet – för att diskursen om den lämnade landsbygden, där föreställningen om det attraktiva urbana centrumet härskar, säger någonting annat. Låtarna beskriver ett motstånd mot diskurser som upplevs som dominanta och förhärskande, ett motstånd som tar sig uttryck på olika sätt i texterna – bland annat genom att betona den fostrande roll som den vilda landsbygden har. Diskursen om det urbana centrat och den lämnade landsbygden sätter ramarna för vad som kan reageras på. ”Det är här det händer” blir en reaktion mot hur denna diskurs beskriver landsbygden som tom och händelselös.

Det goda livet

Flera låtar presenterar aktiviteter och sysselsättningar som skiljer sig från de som det urbana livet kan erbjuda på ett mycket fördelaktigt vis. Ironiserande överdrifter är ett vanligt stilgrepp för att signalera införståddhet med hur det *verkligen* är på landsbygden, för den som förstår det ironiska greppet. Skotern beskrivs till exempel i *Jag skiter i det sexuella* (Euskefeurat 1988) som ett substitut för en kvinnas kärleksfulla famn. På så vis fylls den tomma landsbygden med liv, aktivitet och mening. På samma gång ger låten uttryck för hur svårigheten att träffa en partner kan ramas in till att framstå som en oviktig aspekt av livet på landsbygden. I diskursen om den lämnade landsbygden ingår också bilden av de ensamma männen i glesbygden, de som blev kvar utan chans att hitta någon partner när kvinnorna i byn blev upptagna en efter en. Berättelsen om kärleken till skotern är en reaktion mot detta – en försäkran om att det är så bra ändå, för man har sin skoter och den storslagna upplevelsen av naturen.

Ett annat sätt att få syn på den diskursiva antagonismen när det gäller beskrivningen av livet i periferin i låtarna är att händelser och företeelser beskrivs på ett omkastat vis. Tecken och attribut som inte tidigare förknippats med det rurala dyker nu upp och vänder upp och ner på

diskursens perspektiv. ”Lappland levererar fetast beat” (Ekelund & Sundström 2015) är inte det vi är vana att höra om Lappland – om vi ens hör något alls i mediernas och populärkulturens ihopklumpning av Norrland som en enhet. Pulsen finns ju i storstaden – det vet väl alla? Eller? *Norrskan i baren* (Ekelund & Sundström 2015) beskriver en festkväll i Jokkmokk; ”Jokkmokk skakar som Los Angeles, livet äger det är här det händer!”. En tydlig passning till diskursen om den tomma och lämnade landsbygden. Stadslivet i Stockholm som får tjäna som motpol och referenspunkt i andra låtar och berättelser om livet på landsbygden har fått ge vika här, här är det den maxade miljonstaden Los Angeles som nämns i samma andetag som Jokkmokk. Effekten är slående, förstärkt med en tät ljudbild av elektroniska beats och jojk. Här odlas en ny berättelse i skuggan av de rådande diskurserna som beskriver en annan bild av verkligheten. Ett annat exempel på detta är *Paradise Jokkmokk* (Ekelund 2015b), en hyllning till hemmet där vägarna vänder; ”det här är paradiset vid världens ände”. En sång om att vara precis där man vill vara och inte längta någonstans. Bortom skogarna, norr om polcirkeln, vid världens ände. Alla attribut som ingen annan sätter något värde på formar det rurala paradiset. En paradox enligt diskursen om den lämnade landsbygden.

Stolta livsval

Andra låtar och texter berättar om livsval, främst om valet att bo på landsbygden. Under trycket från diskursen som skildrar valet att leva i den rurala periferin som något passivt, ömkansvärt och mindre utvecklande så växer diskursen om den vilda landsbygden fram där berättelserna snarare handlar om aktiva val och en livsmiljö som fostrar för livet. Att någon vill leva på landsbygden är något som behöver förklaras och ramas in och att stanna kvar blir ett motstånd mot diskursen. Även om låtarna inte nödvändigtvis uttrycker enbart gillande angående varje aspekt av det perifera livet så är det ändå en stolthet som förmedlas, bland annat i *När himlen faller ner* (Nordström & Norman 2012a);

De skrek på oss, ta er i kragen nån gång, vi vred på oss. Dom kan dra åt helvete ändå, dom fattar ingenting. De kommer aldrig någonsin förstå. Det spelar ingen roll vad som sker. Om vi står kvar här när himlen

faller ner. Om vi sakta bara tynar bort. För jag skulle aldrig nånsin byta dig mot nån.

Stoltheten skiner igenom, valet att stanna hör inte hemma i diskursen om den lämnade landsbygden – här i rollen som förmedlare av normer och förväntningar. Om man bor på landsbygden bör man ta sig i kragen, ta sig därifrån och göra något av sitt liv. Låten framstår som en provocerande deppig skildring av livet för de unga som blev kvar på orten; ”När vissa av oss växte upp och blev någonting, blev vi kvar med en dröm och en flaska sprit /.../ Vi har klippt oss nu men det ändrar ingenting. Vi är samma snorungar som förut” (Nordström & Norman 2012a). Textens provokativa ton tar tillbaka tolkningsföreträdet. Vi ser passningen till vuxenvärldens klichéartade uppmaning ”klipp dig och skaffa ett jobb” – en uppmaning som är svår att förverkliga på dagens ansträngda arbetsmarknad. Låten kan istället sägas vara en hyllning till berättelsen om en ungdomstid som bara pågår. Ungdomar idag har inte samma möjligheter att etablera sig i det traditionella ”vuxenlivet” – att passera övergångsriter som att ordna försörjning och egen bostad – som förut och detta problematiska måste ramas in och legitimeras på något sätt av en annan berättelse som hyllar det ungdomsliv som man är ”fast” i. Kanske gäller detta särskilt på landsbygden där dessutom diskursen om den lämnade landsbygden är ständigt närvarande, som beskriver ett urbant centrum som samlar dem med ”ambitioner” och en rural periferi med dem som stannar som någon slags rest. Vilket betyder att även ungdomen som lyckats ta steg i trappan mot etablering i vuxenlivet och lokalsamhället kan ses som en potentiell avflyttare, för inte går det väl att nöja sig där – i periferin? Med ett jobb som kanske inte betraktas som tillräckligt kvalificerat, som att hen arbetar med det i väntan på något annat, någon annanstans. Så fort ungdomen i fråga har insett sina mål med livet så kommer hen att flytta därifrån, kanske för att studera eller för att bli *något*. På så vis upprätthåller diskursen om den lämnade landsbygden ett slags ungdomslimbo att förhålla sig till för de ungdomar som väljer att stanna, eftersom den berättar om ungdomars vuxenblivande och självförverkligande i relation till en urban flytt.

Världen långt där borta

I texterna där den rurala hembygden är i fokus betonas ofta avståndet till Stockholm, till övriga världen och det globala sammanhanget i allmänhet. ”Om man är född i Jokkmokk, så ligger världen långt bort” (Ekelund 2015c) är ett uttryck för detta. Fraser som ”Vi följer inga trender här på landet / Vi gör som vi alltid gjort förut” (Larz-Kristerz 2011) andas självtillräcklighet och självförtroende. Här ska inte bes om ursäkt, det här är texter som tar plats och positionerar sig. Det är i detta som diskursen om den vilda landsbygden bottenar, det rurala präglad av naturen och tydligt särskilt från det urbana. Det är ett spel mellan natur och kultur – mellan det urbana och det rurala där den ironiserande överdriften, som använder urbana stereotyper och överdriver dem på ett sätt som får stadsborna att framstå som naiva och korkade, står i centrum. Texterna betonar det som skiljer det urbana och det rurala åt och avstånden – både de mentala och de fysiska – manifesteras i rader som dessa: ”Vi röker inte prickiga små svampar / och linorna vi drar har flaggan på. Vi tar gärna bilen ner till kiosken / för elva mil är lite långt att gå” (Larz-Kristerz 2011). Med hjälp av ironi berättar texten om livet på landet genom att den positionerar sig gentemot ett stereotypiskt urbant liv. Här ser vi diskursen om den vilda landsbygden utkristalliseras – en särskild livsmiljö med sina egna villkor som formar och stöper bortom kulturen. Det är en tuff miljö – men den skänker också klarhet och insikt likt Ronjas skog gjorde i Melanders studie (2013) om naturen utanför borgen. Kanske föder den också en viss kampvilja? Den underordnade landsbygdens perspektiv måste alltid hävdas. I *Hälsingland* (Andersson Wij 2007) finner vi ett uttryck för denna kamp; ”Det var här jag tappa min första tand och här så ska jag spotta ut den sista”. Diskursen om den vilda landsbygden betraktar landsbygden som en aktiv spelare att räkna med in i det sista. Den vilda landsbygden kan också förstås som en kuliss för en annan kamp av mera personlig art. I *Halleluja, krossa eller krossas* (Ekelund 2015a) blir Jokkmokk miljön som fostrar och formar:

Jag reppar noll nio sju ett / riktnumret som du angett
Kommer norrifrån / det här är Jokkmokks förlorade son
Notoriskt motvalls med kniven mot sin hals
Jag skakar liv i dina sinnen som en poltergeist

Även om diskursen om den vilda landsbygden vill hävda sitt avstånd från världen – kulturen – så vävs den ändå in som referens att ta avstamp från. Det urbana måste ständigt kommenteras och erkännas; ”Jag trivs så mycket bättre här på landet. Jag har nog sett en del av stora världen, men ändå har jag valt att stanna här” (Larz-Kristerz 2011). Den vilda landsbygden är på så sätt också en ängslig landsbygd som ursäktar sig i skuggan av vad diskursen om den lämnade och tomma landsbygden tillskriver den för egenskaper. Därför måste den rurala karaktäristiken alltid försvaras, aktivitet skapas av tomrummet. Vi återvänder en sista gång till *När himlen faller ner*:

Så skrik på oss, vi hör inget av det, vad ska det bli av oss

De kommer aldrig någonsin förstå, det gör väl ingenting

För jag har allt jag önskar mig ändå (Nordström & Norman 2012a)

Förändringen

”Lyckliga gatan, den finns inte mer” (Beretta, Del Prete & Lindeborg 1967) sjöng Timo Räisänen i programmet *Alla tiders hits* år 2013, en cover av svensktoppshiten från 1967. Sången har inte minskat i popularitet under årens gång, snarare slår den fortfarande an en sträng hos många svenskar. Räisänen vann tävlingen som gick ut på att svenska artister tolkade gamla låtar, framröstad av tittarna. Att sången, som skrevs mitt i 60-talets rivningshets och storskaliga rationaliseringar, fortfarande berör är kanske inte så konstigt. Sedan dess tillkomst har moderniteten dragit över hela Sverige och lämnat efter sig vinnare och förlorare. Även i storstäderna kan en viss sorgsenhet uppenbaras över de gamla kvarteren som får ge vika för nya områden och byggen, men där kommer åtminstone något nytt istället. I den omgjorda versionen av *Stockholm i mitt hjärta* (Berghagen & Askergren 2010) finns nyskrivna rap-partier som beskriver stadens förändring:

Saknar gamla byggnader, fasader i mitt minne. Stockholm förändrades,
funktionalismen blev inne. Men det är ett minne från en svartvit film,
Staden i mitt hjärta Stockholm jag är din.

Stockholm har också förändrats, det är på många sätt en annan stad idag, men det spelar ingen roll. Silhuetter kommer och går, men Stockholm kommer alltid resa sig ur det – som ett opåverkat fundament som föder upp nya trygga platser i världen. I Stockholm och i andra storstäder behöver man inte ställa frågan i *Lyckliga gatan* (Beretta, Del Prete & Lindeborg 1967) – ”skall mellan dessa hus en dag stiga en sång, lika förunderlig och ljuv som den vi sjöng en gång?” – utan det ses som självklart att gammalt föder nytt och att livet kommer att leka även där i framtiden. I landets mer perifera delar och i småstäderna är svaret på den frågan inte lika självklart. Där har

man sett satsningar komma och gå, hela centralorter byggas upp och blomstra – för att sedan föra en alltmer tynande tillvaro (jmf Tidholm 2012).

Sångernas berättande blir ett sätt att hantera de förändringar samhället ställts inför, att bearbeta det men också att rama in händelserna i en kontext av framtidstro eller hopplös tomhet. Texterna speglar de samhällsförändringar som ägt rum både i det urbana och rurala landskapet under 1900-talet. Skillnaden blir hur de ramas in – i (stor)staden finns ändå en framtid, där ersätts det gamla med något nytt. Ett liknande löfte finns inte i den rurala periferin. Det som är borta är borta. Den tomma landsbygden är lämnad av samhället, av människorna. Denna tomhet manifesteras kanske som allra tydligast i *Strövtåg i hembygden* (Norén, Dixgård & Fröding 2012). Sången är en numera tonsatt och delvis bearbetad dikt av Fröding från 1896, men tycks förmedla relevans än idag. En melankolisk hyllningssång till en hembygd som inte är som den var:

Och med sommar och skönhet och skogsvindsackord
står min hembygd och hälsar mig glad
Var mig hälsad! – men var är min faders gård
det är tomt bakom lönnarnas rad
Det är tomt, det är bränt, det är härjat och kalt
där den låg ligger berghällen bar (ibid)

Jämför vi med stadsskildringen *Lyckliga gatan* så blir likheterna i språkbruk tydliga: ”Högt över marken svävar betongen. När jag kom åter var allt så förändrat, trampat och skövlat, fördärvat och skändat” (Beretta, Del Prete & Lindeborg 1967). Någon eller något har förstört det kära, barndomshemmet. Det är en gemensam melankoli, som sträcker sig över tid och rum.

En annan sång som hänger sig åt nostalgin är *Guld och gröna skogar* (Bejerholm et al 2015) – där en danskväll på logen beskrivs i retrospektiv: ”Det var dans och hålligång / uppå logen natten lång. Det var sommar, det var guld och gröna skogar”. Betoningen ligger på var, detta är inte längre lördagens standardunderhållning för gemene svensk. Texten framställer den tiden som en guldålder, men den är över nu. Framtidstron var stark – ”jag lovade dig guld och gröna skogar!” – men vad blev det av det? Vi får aldrig

veta säkert, men i talesättet infrias inte dylika löften. Det är feststämning som landar i diskbänksrealism. Låten avslutas med en ihålig önskan om återvändande, till sommar, guld och gröna skogar. Som texten berättar om det så är det en så avlägsen tid att den framstår som en utopi. Det är minnet av den då så kapabla landsbygden upphöjd till drömmen om den pastorala, kryddad med extra allt. En verklighetsflykt från en social praktik som skapar och skapas av diskursen om den tomma och lämnade landsbygden.

Slutord

Syftet med denna uppsats var att undersöka delade bilder av det urbana respektive det rurala så som de framträder i texterna, alltså vilka diskurser populärmusikaliska texter anknyter till. De diskurser jag utkristalliserat har jag valt att kalla för den lämnade landsbygden, den pastorala landsbygden och den vilda landsbygden. Den *lämnade landsbygden* framställs som lämnad av både människor och av samhället. Här återspeglar diskursen den förändring som skett på landsbygden under 1900-talets gång. Den bottenar i en landsbygd som inte längre är tillräckligt lönsam när marknadskrafterna har tagit över i form av strukturrationaliseringar och centralisering (jmf Gunnarsdotter 2005, Tidholm 2012). I den här diskursen framställs landsbygden som tom. Tom på hopp, tom på händelser, tom på möjligheter. En projektyta för avståndstagande, här är landsbygden allt som det urbana inte är eller vill vara. Den fullkomliga staden och det händelserika urbana livet konstrueras i kontrast till den lämnade landsbygden.

Den *pastorala landsbygden* kan sammanfattas som naturromantisk och civilisationskritisk gentemot det urbana livet. Landsbygden ses som en tillflyktsort från den tärande urbana civilisationen där man kan vila upp sig och bli hel igen. Det pastorala temat är en grundsten i denna diskurs, där utbytet mellan stad och land sker i ett kretslopp av återvändande och lämnande. Den *vilda landsbygden* däremot är hembygden som man håller fast vid, som formar och fostrar. Denna diskurs framställer landsbygden som mer mångfacetterad. Den är vacker och frihetlig – men också vild och oberäknelig. Den rurala periferin rustar för livet genom olika prövningar, livet på landet är ingenting för mesar. Diskursen om den vilda landsbygden tycks ha uppstått i relation till de övriga diskurserna, som ett motstånd mot

hur dessa diskurser definierar det rurala och livet på landsbygden. I ett försök att utmana de rådande föreställningarna etableras en annan sanning som upphöjer den rurala erfarenheten, i polemik med diskursen om den lämnade landsbygden och det åtråvärda urbana livet.

Det finns alltså som jag har visat en diskursordning – tre huvudsakliga och samtida diskurser som alla definierar vad stad och landsbygd är och bör vara. Dessa diskurser utesluter inte varandra, utan är snarare ömsesidigt konstituerande – det vill säga att de samspelar med, definieras utifrån och förutsätter varandra i kampen om hegemoni. Till exempel så kan vi se att diskurserna om den lämnade respektive pastorala landsbygden samspelar för att upprätthålla statusen hos staden och det urbana. Båda framställer landsbygden på ett vinklat och ofullständigt sätt, för att undvika att den mångfacetterade bilden landsbygden som diskursen om den vilda landsbygden för fram får fäste. Det är fragmentariska utsagor av en större helhet som står i fokus i respektive diskurs, antingen en lämnad ödebygd eller en idyllisk pastoral. Vidare bygger diskursen om den pastorala landsbygden på föreställningen om landsbygden som en tillfällig vistelseort – och passar därmed som hand i handske med diskursen om den lämnade och tomma landsbygden. Landsbygden är något lämnat i båda diskurserna, med skillnaden att det pastorala temat också innehåller en cyklisk rörelse av återvändande och lämnande – en semester med återhämtning från det hetsiga urbana livet. På så vis bekräftas föreställningen av staden och det urbana som det fullständiga och naturliga, det som man alltid återvänder till. I den pastorala landsbygdens spel mellan natur och kultur överförs också auktoritetsrelationen mellan det kultiverade och naturliga till en maktordning där det urbana står över det rurala (jmf Frykman & Löfgren 1979). Diskursen om den pastorala landsbygden stärker till syvende och sist de positiva föreställningarna om det urbana, samtidigt som diskursen om den vilda landsbygden ger diskursen om den lämnade landsbygden legitimitet genom att utgå ifrån diskursens urbana och centraliserade perspektiv i sina framställningar. Diskursen om den tomma och lämnade landsbygden i kontrast till den fullkomliga staden är därmed den härskande

diskursen som kommer närmast en hegemonisk och objektiv position i den diskursordning där dessa tre kämpar om tolkningsföreträde.

Objektivitet är i Laclau och Mouffe's teoribygge avlagrad makt (Laclau 1990:60). Spåren är igensopade, det politiska har blivit opolitiskt och taget för givet. Det vore absurt att säga att *Stockholm i mitt hjärta* från Skansen hotar landsbygdens existens, men däremot utgör dessa diskursiva framställningar som vill leda oss i en viss riktning ett mer reellt – om än abstrakt – hot. Om diskursiva utsagor som den om den lämnade landsbygden, som vill etablera en urban auktoritetsrelation och en viss sorts kunskap om det urbana respektive det rurala, får fritt spelrum kan landsbygden på sikt utarmas utan att det kommit upp till politisk diskussion.

Till sist några ord om vidare studier i ämnet. I mitt empiriska material har jag sett förutsättningar för en jämförelse med förortens musik, men har inte själv haft möjlighet att behandla detta spår på ett tillfredsställande sätt i min studie. Min förhoppning är att den tråden kan tas upp i framtida forskning.

Referenser

Litteratur

Almgren, Rebecca (2015): *Charmiga mjölkpallar och lugna idyller. Tankefigurer om landsbygden i livsstilsmagasin*. Kandidatuppsats. Uppsala: Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red). 2012. *Textens mening och makt – Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3:e upplagan. Lund: Studentlitteratur AB.

Ehn, Billy & Klein, Barbro (1994): *Från erfarenhet till text. Om kulturvetenskaplig reflexivitet*. Stockholm: Carlssons.

Berkaak, Odd Are & Ruud, Even (1992): *Den påbegynte virkelighet. Studier i samtidskultur*. Oslo: Universitetsforlaget.

Frykman, Jonas & Löfgren, Orvar (1979): *Den kultiverade människan*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Greider, Göran (2001): *Fucking Sverige: Byn, bruket, skogen – en modern Dalaresa*. Stockholm: Ordfront.

Gunnarsdotter, Yvonne (2005): *Från arbetsgemenskap till fritidsgemenskap – Den svenska landsbygdens omvandling ur Locknevis perspektiv*. Doktorsavhandling. Uppsala: Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land.

Hartman, Jan (2001): *Grundad Teori. Teorigenerering på empirisk grund*. Lund: Studentlitteratur AB

Heed, Josefin (2014): *För sig själva tillsammans. En kritisk diskursanalys av Sveriges landsbygdsprogram 2007-2013*. Kandidatuppsats. Uppsala: Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land.

Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (1990): "Post-Marxism without apologies" i E. Laclau: *New Reflections on the Revolution of Our Time*. London: Verso.

Lilliestam, Lars (2009): *Musikliv. Vad människor gör med musik – och musik med människor*. Göteborg: Bo Ejeby Förlag. 2 uppl.

Lindman, Ida (2015): *"Bygden blir vad du själv gör den till"*. En kritisk diskursanalys av foton tagna i Jämtlands län. Kandidatuppsats. Uppsala: Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land.

Ling, Therese (2011): *"Här på landet så är det som så att folk tycker att man ska va gla' och dum, helt enkelt!"*. En filmstudie om bilden av landsbygden. Kandidatuppsats. Uppsala: Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land.

Melander, Alexandra (2013): *"Skogen är mitt hem"*. En ekokritisk analys av Astrid Lindgrens Ronja Rövardotter. Kandidatuppsats. Växjö: Linnéuniversitetet, Institutionen för film och litteratur.

Merriam, Alan P. (1964): *The Anthropology of Music*. Northwestern University Press.

Schafer, R. Murray (1977): *The Tuning of the World*. New York: Random House Inc.

Svensson, Carin (2014): *Landsbygden ur ett politiskt perspektiv. En granskning av Vänsterpartiets, Miljöpartiets och Centerpartiets landsbygdspolitik*. Kandidatuppsats. Uppsala: Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land.

Sörlin, Sverker (1998): Artur Hazelius och det nationella arvet. I: Medelius, Hans; Bengt Nyström & Elisabet Stavenow-Hidemark (red.) *Nordiska museet under 125 år*. Stockholm: Nordiska museets förlag.

Teorell, Jan & Svensson, Torsten (2007): *Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber AB.

Tidholm, Po (2012): *Norrland: essäer & reportage*. Luleå: Teg Publishing.

Wiberg, Karolina (2009): *Naturskildringen i ett samhällsperspektiv En ekokritisk studie av Gösta Berlings saga och Händelser vid vatten*. Magisteruppsats. Borås Högskola.

Winther-Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000): *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur AB.

Musikstycken

Andersson Wij, Tomas (2007): *Hälsingland*. På *En introduktion till Tomas Andersson Wij*. Universal Music AB.

Andersson Wij, Tomas (2008): *Jag är född i en liten by (i ett av världens hörn)*. [Inspelad av Brolle]. På *Ett hjärta som glöder, som en gång brann*. Bonnier Music.

Bejerholm, J., Deltinger, J., Wrethov, E. & Wrethov A. (2015): *Guld och gröna skogar*. [Inspelad av Hasse "Kvinnaböske" Andersson]. På *Guld och gröna skogar*. [Singel]. WM Sweden.

Beretta, Luciano & Del Porte, Miki [musik]; Lindeborg, Britt [svensk text] (1967): *Lyckliga gatan*. [Inspelad av Timo Räisänen]. På *Lyckliga gatan*. [Singel]. Razzia Records/Family Tree Music AB. (2013).

Berghagen, Lars & Askergrén, Petter Alexis (2010): *Stockholm i mitt hjärta*. [Inspelad av Petter]. På *Samlar ut den*. Universal Music.

Berghagen, Lars (1995): *Stockholm i mitt hjärta*. På *Sträck ut din hand*. NMG.

Bergman, Anders & Törnheden, Thomas (2013): *Flickan från landet*. [Inspelad av Pavlov]. På *Flickan från landet*. [Singel]. Nombril Music.

Ekelund, Magnus (2015a): *Halleluja (krossa eller krossas)*. [Under artistnamnet Kitok]. På *Paradise Jokkmokk*. Universal Music.

Ekelund, Magnus & Sundström, Stefan N. (2015): *Norrskén i baren*. [Inspelad av Magnus "Kitok" Ekelund]. På *Norrskén i baren*. [Singel]. Universal Music.

Ekelund, Magnus (2015b): *Paradise Jokkmokk*. [Under artistnamnet Kitok]. På *Paradise Jokkmokk*. Universal Music.

Ekelund, Magnus (2015c): *Sista utposten*. [Under artistnamnet Kitok]. På *Paradise Jokkmokk*. Universal Music.

Euskefeurat (1984): *Det är hit man kommer när man kommer hem*. På *Levandes*. Meuskrede.

Euskefeurat (1988): *Jag skiter i det sexuella*. På *Hoven droven*. Meuskrede.

Hellström, Håkan & Olsson, Björn (2005): *Jag har varit i alla städer*. [Inspelad av Håkan Hellström]. På *Ett kolikbarns bekännelser*. EMI.

Henriksson, Linnea (2014): *Halmstad*. På *Du söker bråk, jag kräver dans*. Epic Records.

Krunegård, Markus (2012): *Sthlm skyline*. På *Mänsklig värme*. Universal.

Larz-Kristerz (2011): *Här på landet*. På *Från Älvdalen till Nashville*. Columbia.

Linnros, Oskar & Maggio, Veronica (2008a): *17 år*. På *Och vinnaren är...* Universal Records.

Linnros, Oskar & Maggio, Veronica (2008b): *I staden växer inga blommor*. På *Och vinnaren är...* Universal Records.

Nordström, Erik & Norman, Mats (2012a): *När himlen faller ner*. [Inspelad av Lilla Sällskapet]. På *Om vingarna bär*. Ariola.

Nordström, Erik & Norman, Mats (2012b): *Om vingarna bär*. [Inspelad av Lilla Sällskapet]. På *Om vingarna bär*. Ariola.

Norén, Gustaf & Dixgård, Björn [musik]; Fröding, Gustaf [text] (2012): *Strövtåg i hembygden*. [Inspelad av Mando Diao]. På *Infruset*. Universal Records.

Orup (2004): *På gatan där jag bor*. [Inspelad av Lena Philipsson]. På *Det gör ont en stund på natten men inget på dan*. Columbia Records.

Pourkarim, Laleh (2009): *Lär mig om*. På *Me and Simon*. Warner Music Sweden.

Raymond & Maria (2006): *Hur andra människor bor*. På *Hur mycket jag än tar finns alltid lite kvar*. Warner Music Sweden.

Raymond & Maria (2004a): *Ingen vill veta vart du köpt din tröja*. På *Vi ska bara leva klart*. Warner Sweden.

Raymond & Maria (2004b): *Nej*. På *Vi ska bara leva klart*. Warner Sweden.

Rogefeldt, Pugh (1981): *Stockholm*. På *Het*. Parlophone Sweden.

Schlegel, Sylvester (2014): *Bygdens son*. På *Led mig bort, led mig hem*. Playground Music.

Stenström, Thomas (2012a): *Krossade drömmar*. På *Nåt annat, nån annanstans*. Roxy Recordings.

Stenström, Thomas (2012b): *Springer om er*. På *Nåt annat, nån annanstans*. Roxy Recordings.

Wallmark, Kjell Jr. (2008): *Solo i Stockholm*. [Under artistnamnet Brolle]. På *Ett hjärta som glöder, som en gång brann*. Bonnier Music.

Waltz, Christian. Maggio, Veronica & Berggren, Patrik (2011): *Välkommen in*. På *Satan i gatan*. UMG.

Zanyar, Darin (2012 [1981]): *Stockholm*. [I original av Pugh Rogefeldt]. På *Tolkningarna*. Universal Music LLC.